

Burgerschap 3 - Geldzaken

2e EDITIE

Inhoud

HOOFDSTUK 1	Je inkomen	2
HOOFDSTUK 2	Uitgaven	20
HOOFDSTUK 3	Vaste lasten	33
HOOFDSTUK 4	Verzekeringen	49
HOOFDSTUK 5	Schulden	67
HOOFDSTUK 6	Eindopdracht	85

HOOFDSTUK 1

Je inkomen

Dit leer je dit hoofdstuk.

1.	Je kunt uitleggen wat het bruto- en nettoloon is.
2.	Je kunt uitleggen waarvoor de loonheffing gebruikt wordt.
3.	Je kunt een loonstrook lezen.
4.	Je kunt uitleggen wanneer iemand recht heeft op een uitkering.

INKOMSTEN

Een ander woord voor inkomen is inkomsten.

Er zijn verschillende soorten inkomsten. Zoals:

1. stagevergoeding
Als je stage loopt krijg je soms een stagevergoeding.
2. loon of salaris
Als je een baan hebt krijg je **loon** of **salaris**.
3. uitkering
Een **uitkering** is geld dat je van de **overheid** krijgt.
Bijvoorbeeld omdat je werkloos bent. Of omdat je niet kunt werken.
4. geld dat je cadeau krijgt.

OPDRACHT 1

Wat zijn inkomsten?

- ☐ geld dat je verdient of krijgt
- ☐ geld dat je uitgeeft

Schrijf 3 soorten inkomen op.

1. _____
2. _____
3. _____

OPDRACHT 2

Kleur de inkomsten groen.

- ☐ Je tante geeft je € 10,- voor je verjaardag.
- ☐ Je koopt een cadeautje van € 7,50 voor je vriendin.
- ☐ Je gaat naar de bioscoop. Een kaartje kost € 9,-.
- ☐ Je hebt een maand vakantiewerk gedaan. Je salaris is € 220,-.
- ☐ Je koopt beltegoed voor € 10,-.
- ☐ Je gaat met de trein. De reis kost € 8,75.
- ☐ Je vriend betaalt je € 10,- terug. Die had hij van je geleend.
- ☐ Je verkoopt je PlayStation aan je neef. Hij betaalt je € 130,-.

OPDRACHT 3

Wat zijn jouw inkomsten? Vul de tabel in.

Inkomen	€ per maand	Van wie krijg je het?	Waarmee verdien je het?
Zakgeld			
Kleedgeld			
Stagevergoeding			
Loon/salaris			
Uitkering			
Cadeau			

Andere inkomsten: _____

OPDRACHT 4

Vind je dat je genoeg inkomsten hebt? **ja** / **nee**

Leg je antwoord uit.

Noem 2 manieren om meer inkomen te krijgen.

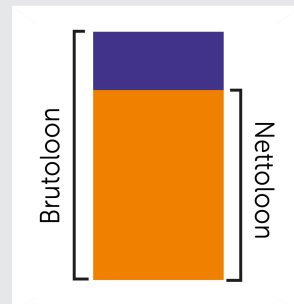
1. _____
2. _____

BRUTO- EN NETTOLOON

Als je werkt, verdien je loon. Dat is je **brutoloon**.

Je brutoloon is niet helemaal voor jou. Want er gaat geld af.

Wat je overhoudt, is je **nettoloon**. Dit is het bedrag dat je op je bankrekening krijgt.

OPDRACHT 5

Vul in: nettoloon of brutoloon.

Van het _____ gaat nog geld af.

Het _____ is het bedrag dat je op je bankrekening krijgt.

Het _____ is hoger dan het _____.

OPDRACHT 6

Isra bekijkt haar bankrekening op de app.
Ze ziet dat haar salaris er is.

Ziet Isra haar brutoloon of haar nettoloon?

OPDRACHT 7

Bekijk de loonstrook.

SALARISSPECIFICATIE	
Werknemer	Werkgever
de heer G. Berends Wilhelminalaan 52 8140 JN Huizen	Transportbedrijf Marijnis Logistiekweg 21 4987 GV Hilversum
Burgerservicenummer:	209.498.654
Datum in dienst:	01-10-20XX
Geboortedatum:	15-04-1998
Salaris	€ 1.700,00
Pensioenpremie	€ 50,00
Loonheffing	€ 450,00
Uit te betalen	€ 1.200,00

Wat is het brutoloon? € _____

Wat is het nettoloon? € _____

Welk bedrag krijgt G. Berends op zijn bankrekening bijgeschreven? € _____

OPDRACHT 8

Heb je zelf weleens een loonstrook gekregen? **ja** / **nee**

Stond daar het brutoloon en het nettoloon op? **ja** / **nee**

Welk bedrag was hoger, het brutoloon of het nettoloon?

OPDRACHT 9

Ray heeft een bijbaantje.
Vandaag krijgt hij zijn
loonstrookje.

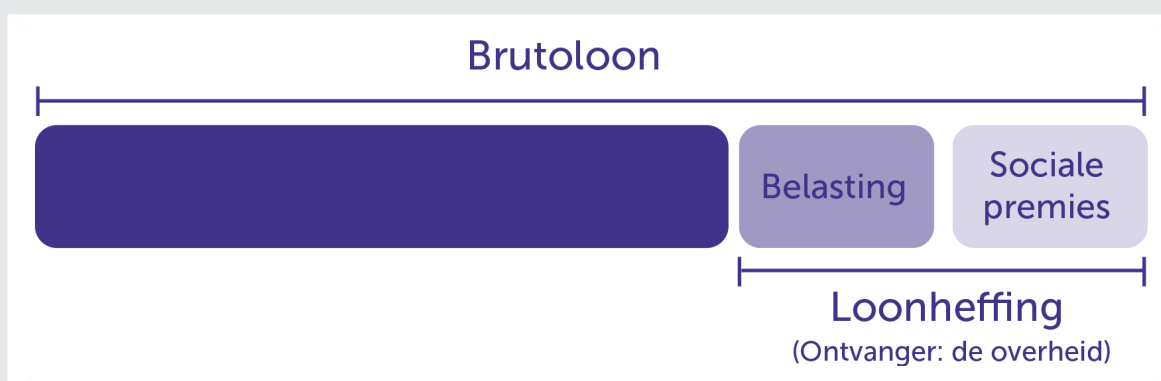

Wat vergeet Ray?

LOONHEFFING EN SOCIALE PREMIES

Van je brutoloon gaat geld af.
Je **werkgever** moet dat betalen aan de overheid.
Dit is de **loonheffing**.
De loonheffing bestaat uit:

1. belasting
2. sociale premies.

BELASTING

De overheid gebruikt de belasting voor veel dingen.
Bijvoorbeeld voor onderwijs. Voor wegen. Voor de politie.

SOCIALE PREMIES

Van de sociale premies betaalt de overheid uitkeringen, zoals:

- de Algemene Ouderdomswet (AOW)
- de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

en voor:

- het Algemeen Werkloosheidsfonds (AWf)
- de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)
- de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA)
- de Ziektekostenverzekeringswet (Zvw).

EEN UITKERING

Welke mensen kunnen een uitkering van de overheid krijgen?

- mensen die werkloos raken
- mensen die **arbeidsongeschikt** worden en daardoor niet meer kunnen werken
- mensen die ziek worden.

Heb jij werk en inkomen?

Dan betaal jij mee voor mensen die geen werk hebben. Of die ziek zijn.

Word jij zelf ziek? Of arbeidsongeschikt? Of raak je je baan kwijt?

Dan heb jij vaak ook recht op een uitkering. Anderen betalen dan voor jou.

OPDRACHT 10

Nathalies brutoloon is € 287,55.

De loonheffing is € 63,93.

Het bedrag voor de loonheffing **komt boven op** / **gaat af van** het brutoloon.

Nathalies nettoloon is **€ 223,62** / **€ 351,48**.

OPDRACHT 11

Wat hoort bij elkaar? Trek lijnen.

Inkomen dat je van de overheid krijgt

Loonheffing

Als je geen werk meer hebt

Uitkering

Als je niet meer kunt werken

Werkloos

Belasting die je over je loon betaalt

Arbeidsongeschikt

OPDRACHT 12

Waar wordt belastinggeld voor gebruikt? Schrijf 2 voorbeelden op.

1. _____
2. _____

Waar gaat het geld voor sociale premies heen?

- ☐ naar de overheid
- ☐ naar jouw bankrekening
- ☐ naar de werkgever

Waar wordt dit geld voor gebruikt?

OPDRACHT 13

Doe deze opdracht in een groep van 4.

Iedereen die werkt, betaalt sociale premies.

Wat vind jij daarvan? Vind je dat goed? Of juist slecht? En waarom?

Daarna bespreken jullie elkaars meningen. Zijn jullie het met elkaar eens? **ja / nee**

Leg je antwoord uit.

PENSIOENPREMIE

Een **pensioen** is een spaarpot voor later.
Zodat je extra inkomen hebt als je te oud bent om te werken.

De **pensioenpremie** gaat ook van je brutoloon af.
De pensioenpremie gaat dan naar een soort spaarrekening.
Het is geen gewone spaarrekening. Want je kunt het geld niet opnemen wanneer je wilt.

Je krijgt je pensioen pas later. Als je niet meer hoeft te werken.

Dat is vanaf je 67^e verjaardag.

Je krijgt het dan per maand uitbetaald.

Daardoor heb je inkomen als je te oud bent om te werken.

OPDRACHT 14

Wat is een pensioen?

- ☐ een uitkering voor alle mensen boven de 67 jaar
- ☐ een uitkering voor zieke mensen
- ☐ een spaarpotje voor als je te oud bent om te werken
- ☐ een spaarpotje voor als je arbeidsongeschikt wordt

Waar gaat het geld van de pensioenpremie heen?

- ☐ naar de overheid
- ☐ naar de werkgever
- ☐ naar een soort spaarrekening voor later
- ☐ naar jouw bankrekening

Wanneer krijg je je pensioen?

Hoe krijg je je pensioen?

- ☐ een heel groot bedrag ineens
- ☐ een maandelijks bedrag

OPDRACHT 15

Bekijk de loonstrook van Gary.

SALARISSPECIFICATIE

Werknemer

de heer G. Berends
Wilhelminalaan 52
8140 JN Huizen

Burgerservicenummer: 209.498.654

Datum in dienst: 01-10-20XX

Geboortedatum: 15-04-1998

Werkgever

Transportbedrijf Marijnis
Logistiekweg 21
4987 GV Hilversum

Salaris € 1.950,00

Pensioenpremie € 50,00

Loonheffing € 450,00

Uit te betalen

€ 1.450,00

Wat is het brutosalaris van Gary? _____

Wat gebeurt er met de pensioenpremie?

- ☐ Die tel je op bij het brutosalaris.
- ☐ Die trek je af van het brutosalaris.

Wat gebeurt er met de loonheffing?

- ☐ Die tel je op bij het brutosalaris.
- ☐ Die trek je af van het brutosalaris.

Wat is het nettosalaris van Gary? _____